

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра практичної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

“ 01 ” 09 20 14 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психосоматика

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 8.03010201 «Психологія»

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2014 – 2015 навчальний рік

Робоча програма «Психосоматика» для студентів за спеціальністю «Психологія».

Розробник: Т.М. Вакуліч, кандидат наук, доцент кафедри практичної психології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від "26" серпня 2014 року № 1

Завідувач кафедри практичної психології

(О.М. Лозова)

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини П.А. Клішевич

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Психосоматика».

Курс «Психосомата» є нормативною дисципліною циклу професійно-практичної підготовки фахівців за спеціальністю «Психологія» у межах освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр». Дисципліна вивчається у п'ятому та шостому семестрах та складається з таких тем:

- Загальні питання терапії психосоматичних розладів.
- Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дитячому віці
- Діагностика при психосоматичних захворюваннях органів дихання та серцево-судинної системи; психосоматичних захворюваннях шлунково-кишкового тракту і порушеннях харчової поведінки
- Діагностика при психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри; психосоматичних гінекологічних захворюваннях та функціональних сексуальних порушеннях
- Діагностика при психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі; психосоматичних психовегетативних синдромах та депресії; психосоматичних проявах інфекційних захворювань та в онкології
- Діагностика при психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі; психосоматичних психовегетативних синдромах та депресії; психосоматичних проявах інфекційних захворювань та в онкології
- Психотерапія при психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри; психосоматичних гінекологічних захворюваннях та функціональних сексуальних порушеннях
- Психотерапія при психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі; психосоматичних психовегетативних синдромах та депресії; психосоматичних проявах інфекційних захворювань та в онкології

Мета курсу – полягає в удосконаленні теоретичних знань та практичних навичок студентів з питань діагностики, диференційної діагностики, формулювання діагнозу, призначення адекватного психологічного лікування клієнтам та пацієнтам з психосоматичними розладами. Ознайомити студентів з різними напрямками психотерапії, що використовуються при лікуванні психосоматичних хворих.

Вимоги до знань та умінь. Вивчивши курс «Психосоматика» студент повинен:

Знати:

- структуру, предмет, основні завдання та методи психосоматики;

- орієнтуватися в існуючих підходах до вивчення психосоматики;
- структуру та організацію психотерапевтичної допомоги в Україні, сучасний стан психотерапевтичної допомоги;
- теоретичні основи психосоматики та психотерапії;
- сучасні методи діагностики психосоматичних хвороб та види психотехнік, особливо найбільш інформативних щодо раннього виявлення патології;
- сучасні методи лікування та інтенсивної психологічної терапії при різній психосоматичній патології.

Уміти:

- провести огляд клієнта;
- зібрати анамнез і провести його аналіз;
- оцінити об'єктивний статус клієнта;
- призначити необхідні методи психотерапії;
- проаналізувати і зробити висновки за результатами психологічних методів дослідження;
- скласти і науково обґрунтувати напрямки в проведенні етіопатогенетичних методів лікування психосоматичних розладів;
- зібрати і проаналізувати первинний матеріал для створення рефератів за обраною темою.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Навчальна дисципліна «Психосоматика» є нормативним курсом циклу професійно-практичної підготовки фахівця із практичної психології, що розширює та поглиблює знання із загальної психології, психофізіології, патопсихології, психотерапії тощо. Вивчення її рекомендується планувати протягом четвертого або п'ятого року навчання після вивчення загальної психології.

Обсяг курсу – 108 годин, з яких 18 годин лекцій, 18 годин практичних занять, 16 годин індивідуальної роботи, 6 годин модульного контролю, 60 годин самостійної роботи.

Система контролю та оцінки. Протягом вивчення дисципліни оцінюються доповіді та відповіді студентів на семінарських заняттях, реферати з окремих питань, письмові тестові експрес-опитування, індивідуальні навчально-дослідні завдання, самостійні роботи, модульні контрольні роботи, завершується вивчення курсу заліком.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0301 «Соціально-політична науки»	нормативна	
	Спеціальність: 6.03010201 «Психологія»		
Модулів – 3	Спеціальність: _____	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3		5-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферативне дослідження		Семестр	
Загальна кількість годин – 108 годин		9 й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>магістр</u>	18 год.	-
		Практичні, семінарські	
		18 год.	-
		Лабораторні	
		год.	год
		Самостійна робота	
		60 год.	-
		Індивідуальні завдання:	
		6 год.	
		Вид контролю:	
залік			

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин						
		Разом	Аудиторні: лекцій	практичні заняття	семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I «Методологічні засади галузі психосоматика»								
1	Введення в психосоматику	4		2	2			
2	Загальні питання терапії психосоматичних розладів.	4		2	2			
3	Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дитячому віці	4		2	2			
Модульна контрольна робота								2
Разом:		18	12	6	6	-	2	2
Змістовий модуль II «Діагностика та психотерапія органів дихання, серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, ендокринної системи»								
4	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях органів дихання та серцево-судинної системи	4		2	2			
5	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях шлунково-кишкового тракту і порушеннях харчової поведінки	4		2	2			
6	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри	4		2	2			
Модульна контрольна робота								2
Разом:		18		6	6	-	2	2
Змістовий модуль III «Діагностика та психотерапія гінекологічних захворювань, опорно-рухової системи, проявах інфекційних захворювань»								
7	Діагностика та психотерапія при психосоматичних гінекологічних захворюваннях та функціональних сексуальних порушеннях	4		2	2			
8	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі	4		2	2			
9	Діагностика та психотерапія при психосоматичних психовегетативних синдромах та депресії; при психосоматичних проявах інфекційних захворювань та в онкології	4		2	2			
Модульна контрольна робота								2
Разом:			18	6	6	-	2	2
Усього		108	42	18	18	-	60	6

Зміст модуля І

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І «МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГАЛУЗІ ПСИХОСОМАТИКА»

Тема 1. Введення в психосоматику

Психосоматика. Визначення поняття. Історія виникнення. Психосоматичні теорії і моделі. Сучасні уявлення про психосоматичні захворювання. Роль Ф. Александера, Ф. Данбар, А. Маслоу. Поняття алекситимії. Стратегії поведінки при стресі. Копінг-поведінка, типи і стратегії. Стили поведінки.

Практичне заняття 1. (2 год)

1. Становлення галузі психосоматика: історичний аспект.
2. Предмет та завдання психосоматики.
3. Принципи та методи психосоматики.
4. Поняття „психосоматика”. Історія виникнення. Психосоматичні теорії і моделі. Сучасні уявлення про психосоматичні захворювання. Вклад Ф. Александера, Ф. Данбар, А. Маслоу та ін. в розвиток теорії. Поняття алекситимії.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: психосоматика, соматофорні розлади, конверсійні розлади алекситимія.
2. Складіть бібліографію до курсу «Психосоматика» (до 15 джерел).
3. Складіть короткий історичний нарис розвитку психосоматики.
4. Покажіть схематично місце галузі психосоматики системі психологічної науки.

Література

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзержинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування. – К.: Сфера, 1998.

2. Александер Ф. Психосоматическая медицина. Принципы и практическое применение. – М.: Эксмо, 2002.
3. Губачев Ю.М., Стабровский Е.М. Клинико-физиологические основы психосоматических взаимоотношений. – Л.: Медицина, 1981.
4. Дзеружинская Н.А. Коморбидные психические расстройства у пожилых пациентов кардиологической практики : Дисс. докт. мед. наук. – К., 2003.
5. Елецкий В.Ю. Пограничные психические расстройства у больных с псориазом и нейродермитом (клинико-терапевтические аспекты): Дисс. канд. мед. наук. – М., 1986.
6. Захаров А.И. Неврозы у детей и подростков. – Л.: Медицина, 1988.
7. Ивашкин В.Т. Синдром раздраженной кишки. Практическое руководство для врачей. – М., РГА, 1999.
8. Исаев Д.Н. Психосоматические расстройства у детей. – СПб.: Питер, 2000.
9. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. – М.: Медицина, 1985.
10. Кемпиньски А. Человек и невроз. Психопатология и психотерапия неврозов. - М., 1997.
11. Лотоцкий А.Ю. Значение микросоциальных и личностных факторов в патогенезе бронхиальной астмы и роль психотерапии у этих больных: Автореферат дисс. канд. мед. наук. – СПб., 1994.

Тема 2. Загальні питання терапії психосоматичних розладів

Джерела емоційно обумовлених (психосоматичних) захворювань. Розподіл психосоматичних хворих при виборі тактики терапії. Внутрішня картина хвороби. Типи емоційного відношення хворих до своєї хвороби. Нозогенії (психогенні реакції) при психосоматичних захворюваннях. Класифікації та клінічна картина різних варіантів нозогеній. Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дитячому віці.

Практичне заняття 2. (2 год.)

1. Поняття неврозу та пограничних розладів. Джерела емоційно обумовлених (психосоматичних) захворювань. Розподіл психосоматичних хворих при виборі тактики терапії.
2. Внутрішня картина хвороби. Розвиток поняття. Типи емоційного відношення хворих до своєї хвороби.
3. Нозогенії (психогенні реакції) при психосоматичних захворюваннях. Класифікації та клінічна картина різних варіантів нозогеній.
4. Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дитячому віці.
5. Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дорослому віці.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: типологія, методологічний підхід, індивідуалізаційний підхід, психологічна діагностика, невроз, внутрішня картина хвороби, психогенні реакції, пограничні розлади.

2. Складіть таблицю або блок-схему основних психотерапевтичних підходів з конкретними прикладами до всіх психосоматичних розладів.

Література

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Крегер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Алекситимия и методы ее определения при пограничных психосоматических расстройствах / Д.Б. Ерьско, Г.С. Исурина, Е.В. Койдановская и др. // Метод. пособие. – СПб., 1994.
2. Бернс Д. Хорошее самочувствие. Новая терапия настроений. – М.: Вече, 1995.
3. Гинзбург М.М., Козупица Г.С., Котельников Г.П. Ожирение как болезнь образа жизни. Современные аспекты профилактики и лечения. – Самара: Изд-во Сам. ГУ, 1997.
4. Исаев Д.Н. Психосоматические расстройства у детей. – СПб.: Питер, 2000.
5. Карвасарский Б.Д. Неврозы. Руководство для врачей. – М.: Медицина, 1990.
6. Лурия Р.А. Внутренняя картина болезни и иатрогенные заболевания. – М.: Медицина, 1977.
7. Психосоматика: Взаимосвязь психики и здоровья. Хрестоматия / Сост. Сельченков К.В. – Минск, 1999.
8. Соколова Е.Т., Николаева В.В. Особенности личности при пограничных расстройствах и соматических заболеваниях. – М., 1995.

Тема 3. Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дитячому віці

Діагностична бесіда. Алгоритм проведення. Психологічні тести в психосоматичній практиці. Торонтська алексітимічна шкала. Проективні методики. Особистісні опитувальники. Тести для виявлення різних форм психічних розладів (тривожних, депресивних та інші).

Практичне заняття 3. (2 год.)

1. Стратегії поведінки при стресі. Копінг-поведінка, типи і стратегії. Стили поведінки. Діагностична бесіда. Алгоритм проведення. Значення скарг та анамнезу в психосоматиці.

2. Психологічні тести в психосоматичній практиці. Торонтська алексітимична шкала. Проективні методики (тести Роршаха, Сонди, ТАТ, малюнкові проективні тести). Особистісні опитувальники. Тести для виявлення різних форм психічних розладів (тривожних, депресивних та інші).

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: діагностична бесіда, анамнез в психосоматиці, особистісні опитувальники, тест, проективні методики.

2. Підберіть методики для вивчення психосоматичних розладів в дитячому віці.

Література:

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Александер Ф. Психосоматическая медицина. Принципы и практическое применение. – М.: Эксмо, 2002.
2. Дзеружинская Н.А. Коморбидные психические расстройства у пожилых пациентов кардиологической практики : Дисс. докт. мед. наук. – К., 2003.
3. Елецкий В.Ю. Пограничные психические расстройства у больных с псориазом и нейродермитом (клинико-терапевтические аспекты): Дисс. канд. мед. наук. – М., 1986.
4. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. – М.: Медицина, 1985.
5. Лурия Р.А. Внутренняя картина болезни и иатрогенные заболевания. – М.: Медицина, 1977.
6. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. – М.: Медпресс-информ., 2002.
7. Пезешкиан Н. Психосоматическая медицина и позитивная психотерапия. – М., 1996.
8. Проблемы медицинской психологии в онкологии и психосоматической медицине / Под общ.ред. Биктимирова Т.З., Модникова О.П. – Ульяновск, 1998.
9. Телесность человека: междисциплинарные исследования / Отв. Николаева В.В., Тищенко П.Д. М., 1993.
10. Федосеев Г.Б. Бронхиальная астма. – СПб.: Мед. информ. агентство, 1996.
11. Шнайдер К. Клиническая психопатология. – К.: Сфера, 1999.

Змістовий модуль II «Діагностика та психотерапія органів дихання, серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, ендокринної системи»

Тема 4. Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях органів дихання та серцево-судинної системи

Бронхіальна астма. Картина особистості. Психотерапія. Синдром гіпервентиляції. Картина особистості і варіанти психотерапії. Есенціальна гіпертонія, ішемічна хвороба серця, кардіофобічний невроз і порушення серцевого ритму. Картина особистості при захворюваннях серцево-судинної системи та особливості психотерапії при цих психосоматичних порушеннях.

Практичне заняття 4. (2 год.)

1. Бронхіальна астма. Картина особистості. Психотерапія. Синдром гіпервентиляції. Картина особистості і варіанти психотерапії.
2. Есенціальна гіпертонія, ішемічна хвороба серця, кардіофобічний невроз і порушення серцевого ритму. Картина особистості при захворюваннях серцево-судинної системи та особливості психотерапії при цих психосоматичних порушеннях.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: динаміка психічних процесів, синдром гіпервентиляції, кардіофобічний невроз, есенціальна гіпертонія.

2. Підберіть методики для вивчення психосоматичних захворюваннях органів дихання та серцево-судинної системи

Література:

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування. – К.: Сфера, 1998.

2. Александер Ф. Психосоматическая медицина. Принципы и практическое применение. – М.: Эксмо, 2002.
3. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства. – М.: Медицина, 1993.
4. Б.Д. Карвасарский (общая редакция) Психотерапевтическая энциклопедия – СПб.: Изд. “Питер”, 1999. – 752 с.
5. Беюл Е.А., Оленева В.А., Шатерников В.А. Ожирение. – М.: Медицина, 1986.
6. Гинзбург М.М., Козупица Г.С., Котельников Г.П. Ожирение как болезнь образа жизни. Современные аспекты профилактики и лечения. – Самара: Изд-во Сам. ГУ, 1997.
7. Елецкий В.Ю. Пограничные психические расстройства у больных с псориазом и нейродермитом (клинико-терапевтические аспекты): Дисс. канд. мед. наук. – М., 1986.
8. Захаров А.И. Неврозы у детей и подростков. – Л.: Медицина, 1988.
9. Исаев Д.Н. Психосоматические расстройства у детей. – СПб.: Питер, 2000.
10. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. – М.: Медпресс-информ., 2002.

Тема 5. Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях шлунково-кишкового тракту і порушеннях харчової поведінки

Виразка шлунку і дванадцятипалої кишки, закріплення та емоційні діарея, „синдром дратівливої кишки”, виразковий коліт і хвороба Крона, порушення ковтання. Особливості особистості та психотерапії при цих стражданнях. Нервова анорексія і булімія, ожиріння. Психосоматичні особливості. Методи психотерапевтичної роботи.

Практичне заняття 5. (2 год.)

1. Виразка шлунку і дванадцятипалої кишки, закріплення та емоційні діарея, „синдром дратівливої кишки”, виразковий коліт і хвороба Крона, порушення ковтання. Особливості особистості та психотерапії при цих стражданнях.
2. Нервова анорексія і булімія, ожиріння. Психосоматичні особливості. Методи психотерапевтичної роботи.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: синдром дратівливого кишки, виразковий коліт, хвороба Крона, нервова анорексія, булімія.

2. Підберіть методики для вивчення психосоматичних захворюваннях шлунково-кишкового тракту і порушеннях харчової поведінки.

Література:

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.

2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Алекситимия и методы ее определения при пограничных психосоматических расстройствах / Д.Б. Ереско, Г.С. Исурин, Е.В. Койдановская и др. // Метод. пособие. – СПб., 1994.
2. Бернс Д. Хорошее самочувствие. Новая терапия настроений. – М.: Вече, 1995.
3. Гинзбург М.М., Козупица Г.С., Котельников Г.П. Ожирение как болезнь образа жизни. Современные аспекты профилактики и лечения. – Самара: Изд-во Сам. ГУ, 1997.
4. Елецкий В.Ю. Пограничные психические расстройства у больных с псориазом и нейродермитом (клинико-терапевтические аспекты): Дисс. канд. мед. наук. – М., 1986.
5. Захаров А.И. Неврозы у детей и подростков. – Л.: Медицина, 1988.
6. Кемпиньски А. Человек и невроз. Психопатология и психотерапия неврозов. – М., 1997.
7. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. – М.: Медпресс-информ., 2002.
8. Методы современной психотерапии. Учебное пособие / Сост. Кроль Л.М., Пуртова Е.А. – М.: Класс, 2001.
9. Николаева В.В. Влияние хронической болезни на психику. – М.: МГУ, 1987.
10. Николаева В.В. Особенности личности при пограничных расстройствах и соматических заболеваниях. – М., 1995.
11. Семенова Н.Д. Телесно-ориентированные методы в психотерапии больных бронхиальной астмой // Соц. и клин. психиатрия. – 1995. – №2. – С. 85-89.
12. Смулевич А.Б. Психическая патология и ишемическая болезнь сердца (к проблеме нозогений). Психические расстройства и сердечно-сосудистая патология. / Под ред. А.Б.Смулевича и А.Л.Сыркина. – М., 1994. – С.2-19.

Тема 6. Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри

Хвороби ендокринної системи: гіпотиреоз, гіпертиреоз, цукровий діабет. Картина особистості. Види і методики психотерапії, що використовуються в роботі з цими пацієнтами. Картина особистості при захворюваннях шкіри. Психотерапія.

Практичне заняття 6. (2 год.)

1. Хвороби ендокринної системи: гіпотиреоз, гіпертиреоз, цукровий діабет. Картина особистості. Види і методики психотерапії, що використовуються в роботі з цими пацієнтами.

2. Картина особистості при захворюваннях шкіри. Психотерапія.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: гіпотиреоз, цукровий діабет.

2. Підберіть методики для вивчення психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри.

Література

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування. – К.: Сфера, 1998.
2. Вейн А.М., Молдовану И.В. Нейрогенная гипервентиляция. – Кишинев, 1988.
3. Губачев Ю.М., Жузжанов О.Т., Симаненков В.И. Психосоматические аспекты язвенной болезни. – Алма-Ата, 1990.
4. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. – М.: Медпресс-информ., 2002.
5. Пезешкиан Н. Психосоматическая медицина и позитивная психотерапия. – М., 1996.
6. Проблемы медицинской психологии в онкологии и психосоматической медицине /
7. Семенова Н.Д. Телесно-ориентированные методы в психотерапии больных бронхиальной астмой // Соц. и клин. психиатрия. – 1995. – №2. – С. 85-89.
8. Смулевич А.Б. Психическая патология и ишемическая болезнь сердца (к проблеме нозогений). Психические расстройства и сердечно-сосудистая патология. / Под ред. А.Б.Смулевича и А.Л.Сыркина. – М., 1994. – С.2-19.

Змістовий модуль III «Діагностика та психотерапія гінекологічних захворювань, опорно-рухової системи, проявах інфекційних захворювань»

Тема 7. Діагностика та психотерапія при психосоматичних гінекологічних захворюваннях та функціональних сексуальних порушеннях

Порушення менструального циклу, безпліддя та психосоматичні аспекти гетерологічного і екстракорпорального запліднення. Предменструальний синдром. Психосоматичні захворювання, пов'язані з репродуктивною функцією жінки. Онкологія молочної залози та матки. Картина особистості при

психосоматичних гінекологічних порушеннях. Види психотерапії. Картина особистості при функціональних сексуальних порушеннях, особливості психотерапії.

Практичне заняття 7. (2 год.)

1. Психосоматичні захворювання, пов'язані з репродуктивною функцією жінки: порушення менструального циклу, предменструальний синдром, безпліддя та психосоматичні аспекти штучного запліднення.
2. Онкологія молочної залози та матки. Картина особистості та види психотерапії.
3. Картина особистості при функціональних сексуальних порушеннях, особливості психотерапії.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: гіпотиреоз, гіпертиреоз, цукровий діабет, лабільний цукровий діабет.
2. Підберіть методики для вивчення психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри

Література

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Б.Д. Карвасарский (общая редакция) Психотерапевтическая энциклопедия – СПб.: Изд. «Питер», 1999. – 752 с.
2. Березин Ф.Б., Куликова Е.М., Шаталов Н.Н., Чарова Н.А. Психосоматические соотношения при бронхиальной астме // Журн. невропатол. и психиатр. – 1997. – №4. – С. 35-38.
3. Гарбузов В.И. Концепция инстинктов и психосоматическая патология. (Наднормологическая диагностика и терапия психосоматических заболеваний и неврозов). – СПб.: «СОТИС», 1999.
4. Дзеружинская Н.А. Коморбидные психические расстройства у пожилых пациентов кардиологической практики : Дисс. докт. мед. наук. – К., 2003.
5. Захаров А.И. Неврозы у детей и подростков. – Л.: Медицина, 1988.
6. Николаева В.В. Влияние хронической болезни на психику. – М.: МГУ, 1987.

7. Николаева В.В. Особенности личности при пограничных расстройствах и соматических заболеваниях. – М., 1995.
8. Обухов Я.Л. Глубинно-психологический подход в психотерапии психосоматических заболеваний. – М., 1997.
9. Пезешкиан Н. Психосоматическая медицина и позитивная психотерапия. – М., 1996.
10. Психосоматика: Взаимосвязь психики и здоровья. Хрестоматия / Сост. Сельченко К.В. – Минск, 1999.

Тема 8. Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі

Ревматичні порушення м'яких тканин, остеохондроз і ревматоїдний артрит. Картина особистості і психотерапія при захворюваннях опорно-рухової системи. Головний біль напруги та мігрень. Особистості особливості та методи психотерапії, що застосовуються при головному болі.

Практичне заняття 8. (2 год.)

1. Ревматичні порушення м'яких тканин, остеохондроз хребта і ревматоїдний артрит. Картина особистості і психотерапія при захворюваннях опорно-рухової системи.
2. Головний біль напруги та мігрень. Особистості особливості та методи психотерапії, що застосовуються при різних головних болях.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: ревматичні порушення м'яких тканин, остеохондроз і ревматоїдний артрит.
2. Підберіть методики для вивчення психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі

Література

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Гинзбург М.М., Козупица Г.С., Котельников Г.П. Ожирение как болезнь образа жизни. Современные аспекты профилактики и лечения. – Самара: Изд-во Сам. ГУ, 1997.
2. Исаев Д.Н. Психосоматические расстройства у детей. – СПб.: Питер, 2000.
3. Карвасарский Б.Д. Неврозы. Руководство для врачей. – М.: Медицина, 1990.
4. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. – М.: Медпресс-информ., 2002.
5. Пезешкиан Н. Психосоматическая медицина и позитивная психотерапия. – М., 1996.
6. Проблемы медицинской психологии в онкологии и психосоматической медицине / Под общ.ред. Биктимирова Т.З., Модникова О.П. – Ульяновск, 1998.
7. Саймонтон К., Саймонтон С. Психотерапия рака. – СПб.: Питер, 2001.
8. Семенова Н.Д. Телесно-ориентированные методы в психотерапии больных бронхиальной астмой // Соц. и клин. психиатрия. – 1995. – №2. – С. 85-89.

Тема 9. Діагностика та психотерапія при психосоматичних психовегетативних синдромах та депресії; при психосоматичних проявах інфекційних захворювань та в онкології

Картина особистості при психовегетативних синдромах. Психотерапевтичні методи корекції цих порушень. Психосоматичні аспекти депресивних розладів. Картина особистості та особливості психотерапевтичної роботи з цією групою пацієнтів. Психосоматичні аспекти інфекційних захворювань: простуда, простий герпес, ангіна, туберкульоз. Психотерапевтичні методи роботи при даній патології. Особливості психосоматичних порушень при онкологічних захворюваннях. Тактика психотерапії та методи при роботі з цими пацієнтами.

Практичне заняття 9. (2 год.)

1. Головний біль напруги та мігрень. Особистості особливості та методи психотерапії, що застосовуються при різних головних болях.
2. Психосоматичні аспекти інфекційних захворювань: простуда, простий герпес, ангіна, туберкульоз. Психотерапевтичні методи роботи при даній патології.
3. Особливості психосоматичних порушень при онкологічних захворюваннях. Тактика психотерапії та методи при роботі з цими пацієнтами.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: мігрень, інфекційні захворювання, психовегетативні синдроми, онкологічні захворювання.
2. Підберіть методики для вивчення психосоматичних захворюваннях шлунково-кишкового тракту і порушеннях харчової поведінки.

Література

Основна:

1. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
2. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
3. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
5. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування. – К.: Сфера, 1998.
2. Александер Ф. Психосоматическая медицина. Принципы и практическое применение. – М.: Эксмо, 2002.
3. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства. – М.: Медицина, 1993.
4. Беюл Е.А., Оленева В.А., Шатерников В.А. Ожирение. – М.: Медицина, 1986.
5. Бройтигам В., Кристиан П., Рад М. Психосоматическая медицина: кратк. учебн. / Пер. с нем. Г.А.Обухова, А.В.Брунека; Предисл. В.Г.Остроглазова. – М.: ГЭОТАР МЕДИЦИНА, 1999.
6. Лурия Р.А. Внутренняя картина болезни и иатрогенные заболевания. – М.: Медицина, 1977.
7. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. – М.: Медпресс-информ., 2002.
8. Психосоматика: Взаимосвязь психики и здоровья. Хрестоматия / Сост. Сельченко К.В. – Минск, 1999.
9. Ташлыков В.А. Психологическая защита у больных неврозами и психосоматическими расстройствами: Пособие для врачей. – СПб., 1992.
10. Телесность человека: междисциплинарные исследования / Отв. Николаева В.В., Тищенко П.Д. М., 1993.
11. Федосеев Г.Б. Бронхиальная астма. – СПб.: Мед. информ. агентство, 1996.
12. Шнайдер К. Клиническая психопатология. – К.: Сфера, 1999.

Навчально-методична карта дисципліни «Психосоматика»

Разом: 108 год., лекції – 18 год., практичні заняття – 18 год., індивідуальна робота – 60 год., модульний контроль – 6 год., консультації – 6 год.

Тиждень									
Модулі	Модуль I «Методологічні засади галузі психосоматика»			Модуль II «Діагностика та психотерапія органів дихання, серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, ендокринної системи».			Модуль III «Діагностика та психотерапія гінекологічних захворювань, опорно-рухової системи, проявах інфекційних захворювань»		
Кількість балів за модуль	54 бали			61 балів			55бал		
Тема	Введення в психосоматику	Загальні питання терапії психосоматичних розладів.	Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дитячому віці.	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях органів дихання та серцево-судинної системи	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях шлунково-кишкового тракту і порушеннях харчової поведінки	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри	Діагностика та психотерапія при психосоматичних гінекологічних захворюваннях та функціональних сексуальних порушеннях	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі	Діагностика та психотерапія при психосоматичних психовегетативних синдромах та депресії; при психосоматичних проявах інфекційних захворювань та в онкології
Дати									
Лекції	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал	1бал
Семінарські заняття	Введення в психосоматику. (10+1 бал)	Загальні питання терапії психосоматичних розладів (10+1 бал)	Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дитячому віці (10+1 бал)	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях органів дихання та серцево-судинної системи (10+1 бал)	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях шлунково-кишкового тракту і порушеннях харчової поведінки (10+1 бал)	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри (10+1 бал)	Діагностика та психотерапія при психосоматичних гінекологічних захворюваннях та функціональних сексуальних порушеннях (10+1 бал)	Діагностика та психотерапія при психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі (10+1 бал)	Діагностика та психотерапія при психосоматичних психовегетативних синдромах та депресії; при психосоматичних проявах інфекційних захворювань та в онкології (10+1 бал)
Самостійна робота	5 балів			5 балів			5 балів		
ІНДЗ	30 балів								
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)		
Підсумковий контроль	Залік. (загальна сума за курс – 219 балів, застосовується коефіцієнт 2,19)								

ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНЗД письмовим звітом.

Мета ІНЗД: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНЗД: завершена теоретико-практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює зміст навчального модуля.

Тематика *ІНЗД* подана разом з планами семінарських занять та самостійної роботи.

Вимоги та критерії оцінювання знань і умінь студентів з курсу «Психосоматика»

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Психосоматика» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Протягом семестру оцінюється робота студентів на семінарських і практичних заняттях, виконання індивідуальних навчально-дослідних та самостійних завдань, модульні контрольні роботи.

Розрахунок балів проводиться за наступною схемою: оцінюються різні види роботи, виконані студентом протягом вивчення дисципліни, в 219 балів. З метою виконання рекомендацій адміністрації університету щодо застосування єдиних норм оцінок поточного контролю застосовано коефіцієнт розширення балів – 2,19. Формули розрахунків наведені в навчально-методичній карті дисципліни та в таблиці розрахунку рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у таблиці.

**Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного)
та підсумкового контролю**

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Лекції	$9 \cdot 1 = 9$
2.	Семінарські заняття	$10 \cdot 9 = 90$
3.	Самостійна робота	$5 \cdot 3 = 15$
4.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання	30
5.	Модульні контрольні роботи (1, 2, 3)	$25 \cdot 3 = 75$
Коефіцієнт = 2,19		$219 = 100$
Підсумковий рейтинговий бал		100

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** самостійні письмові завдання, модульне письмове тестування, звіт про виконання ІНДЗ.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця відповідності шкали оцінювання ECTS з національною системою оцінювання в Україні та у Київському університеті імені Бориса Грінченка (іспит)

Оцінка за шкалою ECTS	Значення оцінки	За національною системою	Оцінка за шкалою університету
A	ВІДМІННО – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	відмінно	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих грубих помилок	добре	82-89
C	ДОБРЕ – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок		75-81
D	ЗАДОВІЛЬНО – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	задовільно	69-74
E	ДОСТАТНЬО – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)		60-68
FХ	НЕЗАДОВІЛЬНО з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	незадовільно	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань(умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни		1-34

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

6. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
7. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф. Психосоматический больной на приеме у врача / Пер. с нем. – С-Пб., 1996. – 256 с.
8. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб: Специальная литература, 1996. – 454 с.
9. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочерян А.С. Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов, которые обучаются по спец. «Психология», «Соц. педагогика». – К.: Ника-Центр, М.: Алетейа, 1999. – 320 с.
10. Сыропятов О.Г., Дзеружинская Н.А. Фитотерапия психосоматических расстройств. – К.: ВЕАП, 2001. – 88 с.

Додаткова:

12. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування. – К.: Сфера, 1998.
13. Александер Ф. Психосоматическая медицина. Принципы и практическое применение. – М.: Эксмо, 2002.
14. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства. – М.: Медицина, 1993.
15. Алекситимия и методы ее определения при пограничных психосоматических расстройствах / Д.Б. Ересько, Г.С. Исурина, Е.В. Койдановская и др. // Метод. пособие. – СПб., 1994.
16. Б.Д. Карвасарский (общая редакция) Психотерапевтическая энциклопедия – СПб.: Изд. “Питер”, 1999. – 752 с.
17. Березин Ф.Б., Куликова Е.М., Шаталов Н.Н., Чарова Н.А. Психосоматические соотношения при бронхиальной астме // Журн. невропатол. и психиатр. – 1997. – №4. – С. 35-38.
18. Бернс Д. Хорошее самочувствие. Новая терапия настроений. – М.: Вече, 1995.
19. Беюл Е.А., Оленева В.А., Шатерников В.А. Ожирение. – М.: Медицина, 1986.
20. Бройтигам В., Кристиан П., Рад М. Психосоматическая медицина: кратк. учебн. / Пер. с нем. Г.А.Обухова, А.В.Брунека; Предисл. В.Г.Остроглазова. – М.: ГЭОТАР МЕДИЦИНА, 1999.
21. Вейн А.М., Молдовану И.В. Нейрогенная гипервентиляция. – Кишинев, 1988.
22. Волков В.Т. Личность пациента и болезнь. – Томск, 1995.
23. Гарбузов В.И. Концепция инстинктов и психосоматическая патология. (Наднормологическая диагностика и терапия психосоматических заболеваний и неврозов). – СПб.: «СОТИС», 1999.
24. Гинзбург М.М., Козупица Г.С., Котельников Г.П. Ожирение как болезнь образа жизни. Современные аспекты профилактики и лечения. – Самара: Изд-во Сам. ГУ, 1997.
25. Губачев Ю.М., Жужжанов О.Т., Симаненков В.И. Психосоматические аспекты язвенной болезни. – Алма-Ата, 1990.
26. Губачев Ю.М., Стабровский Е.М. Клинико-физиологические основы психосоматических взаимоотношений. – Л.: Медицина, 1981.
27. Дзеружинская Н.А. Коморбидные психические расстройства у пожилых пациентов кардиологической практики : Дисс. докт. мед. наук. – К., 2003.
28. Елецкий В.Ю. Пограничные психические расстройства у больных с псориазом и нейродермитом (клинико-терапевтические аспекты): Дисс. канд. мед. наук. – М., 1986.
29. Захаров А.И. Неврозы у детей и подростков. – Л.: Медицина, 1988.
30. Ивашкин В.Т. Синдром раздраженной кишки. Практическое руководство для врачей. – М., РГА, 1999.
31. Исаев Д.Н. Психосоматические расстройства у детей. – СПб.: Питер, 2000.
32. Карвасарский Б.Д. Неврозы. Руководство для врачей. – М.: Медицина, 1990.
33. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. – М.: Медицина, 1985.
34. Кемпиньски А. Человек и невроз. Психопатология и психотерапия неврозов. – М., 1997.
35. Лотоцкий А.Ю. Значение микросоциальных и личностных факторов в патогенезе бронхиальной астмы и роль психотерапии у этих больных: Автореферат дисс. канд. мед. наук. – СПб., 1994.
36. Лурия Р.А. Внутренняя картина болезни и иатрогенные заболевания. – М.: Медицина, 1977.
37. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. – М.: Медпресс-информ., 2002.
38. Методы современной психотерапии. Учебное пособие / Сост. Кроль Л.М., Пуртова Е.А. – М.: Класс, 2001.
39. Николаева В.В. Влияние хронической болезни на психику. – М.: МГУ, 1987.
40. Николаева В.В. Особенности личности при пограничных расстройствах и соматических заболеваниях. – М., 1995.
41. Обухов Я.Л. Глубинно-психологический подход в психотерапии психосоматических заболеваний. – М., 1997.
42. Пезешкиан Н. Психосоматическая медицина и позитивная психотерапия. – М., 1996.
43. Проблемы медицинской психологии в онкологии и психосоматической медицине / Под общ.ред. Биктимирова Т.З., Модникова О.П. – Ульяновск, 1998.
44. Провоторов В.М., Кравченко А.Я., Будневский А.В., Грекова Т.И. Традиционные факторы риска ИБС в контексте проблемы алекситимии // Рос. мед. журнал. – 1998. - №6. – С.45-47.

45. Психосоматика: Взаимосвязь психики и здоровья. Хрестоматия / Сост. Сельченко К.В. – Минск, 1999.
46. Саймонтон К., Саймонтон С. Психотерапия рака. – СПб.: Питер, 2001.
47. Семенова Н.Д. Телесно-ориентированные методы в психотерапии больных бронхиальной астмой // Соц. и клин. психиатрия. – 1995. – №2. – С. 85-89.
48. Смулевич А.Б. Психическая патология и ишемическая болезнь сердца (к проблеме нозогений). Психические расстройства и сердечно-сосудистая патология. / Под ред. А.Б.Смулевича и А.Л.Сыркина. – М., 1994. – С.2-19.
49. Соколова Е.Т., Николаева В.В. Особенности личности при пограничных расстройствах и соматических заболеваниях. – М., 1995.
50. Ташлыков В.А. Психологическая защита у больных невротами и психосоматическими расстройствами: Пособие для врачей. – СПб., 1992.
51. Телесность человека: междисциплинарные исследования / Отв. Николаева В.В., Тищенко П.Д. М., 1993.
52. Федосеев Г.Б. Бронхиальная астма. – СПб.: Мед. информ. агентство, 1996.
53. Шнайдер К. Клиническая психопатология. – К.: Сфера, 1999.